

Internett for alle

www.shdir.no/infa er et nettsted om tilgjengelighet til informasjon og tjenester på Internett. Her finner du informasjon om internasjonale retningslinjer, samt enkle tips, nyttige referanser og gode eksempler. I dette heftet gir vi smakebiter fra nettstedet.

«Internetts styrke er at det er universelt. Tilgjengelighet for alle er essensielt, uavhengig av funksjonshemming.»

- Tim Berners-Lee, direktør for W3C, oppfinner av World Wide Web

- › **Hva** er tilgjengelighet til Internett?
- › **Hvorfor** er det viktig å satse på tilgjengelighet?
- › **Hvordan** gå frem for å sikre tilgjengelige nettsider?
- › **Referanser** til mer informasjon?

Hva er tilgjengelighet?

Tilgjengelighet til Internett betyr at innholdet på en nettside kan leses av alle, uavhengig hva slags utstyr som brukes, eller hvilke fysiske forutsetninger brukeren har. Ofte betyr det at alt essensielt innhold må foreligge som tekst, som igjen kan konverteres til lyd eller for eksempel blindeskrift.

Grafikk som ikke har alternativ tekst forsvinner i tekst-baserte nettlesere eller i taleprogrammer som forsøker å lese opp innholdet.

- **Sørg for at viktig innhold ikke bare formidles som grafikk**, men er gitt en alternativ tekst. Da vil mange norske nettsider bli betydelig mer tilgjengelig.

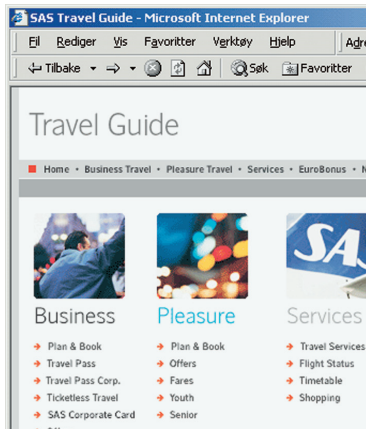
Eksemplet under viser en nettside med og uten visning av grafikk:

Hva er behovet?

Hva er det som kan skape vansker med tilgjengelighet til Internett?

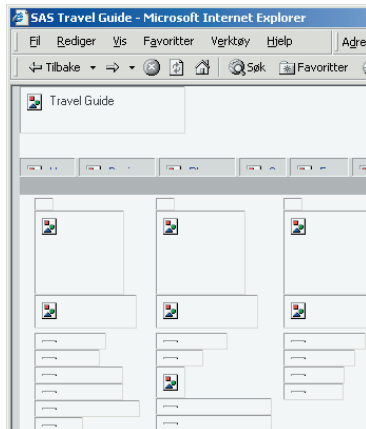
- Mennesker med **funksjonsnedsettelse** kan ha andre forutsetninger for å bruke Internett:
 - Blinde: Trenger spesialutstyr som leselist som viser punktskrift og skjermleser som tolker og leser skjermbildet.
 - Svaksynte: Kan trenge større skrift eller gode kontraster.
 - Døve: Trenger teksting av lyd.
 - Bevegelseshemmede: Må kunne navigere med tastatur eller alternative pekeredskaper.

Visning med grafikk:

Ikke så lett å vite hvor man skal gå hvis man ikke ser grafikken! Det finnes også andre problemstillinger, som fargevalg, skriftstørrelser og bruk av språk som Java eller Flash. Detaljer om dette finnes under «Hvordan».

Visning uten grafikk:

- Lesevansker: Behov for lettlest tekst og konsistent navigasjon.

- **Eldre**, som er en stadig voksende gruppe på nettet, kan ha kombinasjoner av disse problemene.
- **Forskjellige typer nettlesere.** Ikke bare pc'er koples til Internett:
 - Mobiltelefon og PDA: Liten skjerm, problemer med grafikk, langsom nett-tilkopling
 - Talende Internett f.eks. i bilen: Grafikk må leses via alternativ tekst.
- **Alternative innstillinger.** Mange brukere foretrekker egne innstillinger for farger og skrift.

› [Hva](#) · [Hvorfor](#) · [Hvordan](#) · [Referanser](#) ›

Hvorfor

Det er to viktige, aktuelle satsninger i Norge som gir grunn til å legge større vekt på tilgjengelighet på nettet:

- **Kvalitetskriterier for offentlige webtjenester** til Statskonsult. Et av kvalitetskriteriene er "Tilgjengelighet - Offentlige nettsteder skal være tilgjengelig for alle". Kvalitetskriteriene brukes ved evaluering av norske offentlige nettsider på Norge.no.
- **eNorge**. I "eNorge 2005" er det bestemt at offentlige Internett-sider skal være brukervennlige og oppfylle internasjonale retningslinjer for design og universell utforming. I praksis innebærer det at sentrale myndigheter må stille krav om at offentlige internettsider følger anbefalingene fra WAI for universell utforming. "For å bidra til at elektroniske tjenester har tilstrekkelig sikkerhet og er enkle å bruke for publikum, kan det være hensiktsmessig å utarbeide noen felles krav til utformingen av tjenestene" (Strategi for IKT i offentlig sektor 2003-2005, AAD).

Internasjonale bestemmelser:

Statens Information (SI) i Danmark gir retningslinjer for hvordan danske nettsider skal utformes. Tilgjengelighet er blant kravene som stilles. I Danmark har SI i flere år sørget for evalueringer av blant annet tilgjengeligheten til både private og offentlige nettsteder.

EU har slått fast at den nye kunnskapsøkonomien skal gjelde for alle. 25. september 2001 vedtok Kommisjonen "*eEurope 2002: Accessibility of Public Web Sites and their Content*". Målet med kommunikeet er at Internett skal bli mer tilgjengelig for eldre og mennesker med funksjonsbegrensninger.

I juni 2001 ble loven "*Rehabilitation Act*" oppdatert med "*Section 508*". Denne sier blant annet at alle offentlige, amerikanske nettsider skal være tilgjengelige for funksjonshemmede. Hvis for eksempel en bruker med bevegelsehemninger ikke klarer å bruke sidene til en statlig etat, kan hun nå saksøke denne etaten.

› [Hva](#) · [Hvorfor](#) · [Hvordan](#) · [Referanser](#) ›

Hvordan lage tilgjengelige nettsider?

Nettstedet legger til grunn de internasjonale retningslinjene for tilgjengelighet, utformet av Web Accessibility Initiative (WAI) ved World Wide Web Consortium (W3C). Dette er retningslinjer som anerkjennes både av industrien og av mange lands myndigheter.

Kortversjon av retningslinjene (<http://www.w3.org/WAI/References/QuickTips/>)

- **Bilde og animasjoner.** Bruk **alt**-attributtet til å beskrive funksjonen til hvert grafiskelement.
- **Bildekart.** Bruk klientbaserte bildekart (**MAP**-elementet) og alternativ tekst for klikkbare områder.
- **Multimedia.** Inkluder undertekster og avskrift av lyd, og beskrivelse av film.
- **Linker.** Bruk linketekster som kan bli forstått når de blir lest ut av sammenheng. Du bør f.eks. unngå "klikk her".
- **Sideoppsett.** Bruk overskrifter, lister og systematisk struktur. Bruk **CSS** for grafisk utforming der det er mulig.
- **Diagram.** Oppsummer eller bruk **longdesc**-attributtet.
- **Skript, appletts og plugin-moduler.** Inkluder alternativt innhold i tilfelle de dynamiske funksjonene ikke er tilgjengelige eller ikke støttes.

- **Rammer.** Bruk **NOFRAMES**-elementet og passende rammetitler.
- **Tabeller.** Sørg for at tabeller er leselige rad for rad. Oppsummer.
- **Kontroller arbeidet ditt.** Valider. Bruk verktøy, sjekklister og retningslinjer på www.w3.org/TR/WCAG.

Brukermedvirkning

For å sikre tilgjengelige nettsteder anbefaler, vi å trekke inn mennesker med ulike funksjonsnedsettelse under og etter produksjonen av nett-stedet. Det er viktig at man sikrer en viss bredde i testpanelet, slik at alle relevante hensyn kan tas.

Flere tips

Teknikker. Les WAI sine egne, praktiske tips til hvordan retningslinjene kan følges: www.w3.org/TR/WCAG10-TECHS/

Opplæring. WAI har også fått utviklet et eget opplæringsprogram man kan følge for å lære seg tilgjengelige web-teknikker: www.w3.org/WAI/wcag-curric/

Ressurser. Ytterligere ressurser av ulike slag - introduksjoner, fremgangsmåter for å sjekke nettsider, flere teknikker - finnes selvsagt på nettstedet vårt, men også hos WAI: www.w3.org/WAI/Resources/

› [Hva](#) · [Hvorfor](#) · [Hvordan](#) · [Referanser](#) ›

Referanser om tilgjengelig web-design

Kvalitet på nett

Statens Informasjonstjenestes kvalitets-
kriterier for offentlig informasjon:
<http://www.kvalitetpaanett.net/>

eNorge-planen

Handlingsplanen for: «En grønn
kunnskaps-økonomi og et informasjons-
samfunn for alle»:

<http://www.enorge.org/>

Norge.no

Informasjon om det offentlige Norge.
Her presenteres evalueringer av
offentlige nettsider.

<http://www.norge.no/>

På nettstedet finnes referanser og linker
til viktige publikasjoner, samt miljøer og
prosjekter som har arbeidet med
tilgjengelighet på en rekke forskjellige
områder.

Publikasjoner

Det vises linker til politiske dokumenter,
publiserte retningslinjer, og artikler fra
dagspresse og Internett som er relatert
til temaet.

Web Content Accessibility Guidelines

Originalversjonen av retningslinjene for utforming av tilgjengelig Internett:

<http://www.w3.org/TR/WCAG/>

Web Accessibility Initiative (WAI)

Jobber for at alle Internett-standarder skal være tilgjengelige for funksjonshemmede:

<http://www.w3.org/WAI/>

World Wide Web Consortium (W3C)

Industri-konsortiet som utvikler standarder og teknologier for Internett (for eksempel HTML, XML og CSS):

<http://www.w3.org/>

Organisasjoner

Mange organisasjoner er involvert i dette arbeidet. Det vises linker til organisasjoner både innen politikk, næringsliv, industri og private interesse-organisasjoner.

Diskusjonsfora

Et av de viktigste foraene for å lære om og videreutvikle retningslinjer og egen formgivning, er diskusjonsgrupper. Det informeres om anbefalte grupper og miljøer.

Om prosjektet

Nettstedet «Internett for alle» ble lansert 21. juni 2001 av Deltasenteret. I 2002 gikk Deltasenteret inn i Sosial- og helsedirektoratet. Prosjektarbeidet som ligger bak nettstedet er støttet av IT Funk, Norges Forskningsråd. Målet er å formidle kunnskap om og retningslinjer for tilgjengelig informasjon og tjenester på nettet.

Hvis du ønsker ytterligere veiledning til retningslinjene eller tips til hvordan man kan gå frem for å lage tilgjengelige web-sider er det bare å ta kontakt.

Ansvarlige for prosjektet:

- Harald Jørgensen, rådgiver, tlf: 24 16 32 37, e-post: harald.jorgensen@shdir.no
- Kristian Skauli, rådgiver, tlf: 24 16 32 43, e-post: kristian.skauli@shdir.no

Kontaktperson på Deltasenteret:

- Haakon Aspelund, rådgiver, tlf: 24 16 35 59, e-post: haakon.aspelund@shdir.no

Sosial- og helsedirektoratets hovedmål er å utvikle og effektivisere det forebyggende og helsefremmende arbeidet og tjenestetilbudet på helse- og sosialområdet.

Overordnet målsetting:

Sosial trygghet og god helse

Adresse:

Universitetsgata 2
Pb. 8054 Dep
0031 OSLO

Tel.: 24 16 30 00

Faks: 24 16 30 01

E-post: postmottak@shdir.no
www.shdir.no

Deltasenteret

Deltasenteret er statens kompetansesenter for deltakelse og tilgjengelighet. Deltasenteret arbeider med hvordan bruk av hjelpemidler og tilrettelegging av miljø sammen bidrar til å bedre tilværelsen for mennesker med funksjonsnedsettelse. Senteret er organisert under sosial- og helsedirektoratet.

Les mer om senteret på
www.shdir.no/deltasenteret

Sosial- og helsedirektoratet